

שמיני עצרת

עלון תורני שבועי בעניני אגדה והלכה אקטואלית

פרשת ויקרא

ה'א:	ב"ש:	ח'פה:	י-ם:	הדלקת נרות:	צאת השבת:	ר"ת:
18:36	18:37	18:29	18:19	18:19	19:32	20:12
19:34	19:33	19:34	19:32	19:32	19:32	20:12
20:10	20:12	20:12	20:12	20:12	20:12	20:12

מפטירין:

קובלנקה:	לונדון:	פריז:	ניו יורק:	ה'א:	ב"ש:	ח'פה:	י-ם:	הדלקת נרות:	צאת השבת:	ר"ת:
19:17	17:57	18:45	18:56	18:36	18:37	18:29	18:19	18:19	19:32	20:12
20:25	19:18	20:03	19:58	19:34	19:33	19:34	19:32	19:32	19:32	20:12
21:00	19:40	20:29	20:29	20:10	20:12	20:12	20:12	20:12	20:12	20:12

עם זו יצרת:

חכמת שלמה

לקח ולימוד מן הפרשה על פי שיעורו של מו"ד הראש"ל הגר"ש עמאר שליט"א רבה של ירושלים

השבת שבת פרשת ויקרא והיא השבת שאחר ראש חודש ניסן. בראש חדש ניסן אנו מתחילים לקרות את פרשת הנשיאים, וכמ"כ אנו מכניסם בכל יום את עצמנו לחג הפסח. וכמו שאנו מטהרים את הבית מכל חמץ ואפילו חשש חמץ, כמו כן צריך אנו צריכים להרחיק מאתנו את כל החמץ הרוחני, כל פגם וכל דבר הרחוק מקדושה. כי הקב"ה ברא שמים וארץ, "והארץ נתן לבני אדם", כלומר אנו מצווים לפעול כאן בעולם הזה, ויש לנו את הכוחות לפעול ולעשות מהארץ הגשמית והחומרית רוחניות ולהפוך אותה לקדושה, ולדוגמא ידוע על עניין תוספת שבת בכניסת וביציאת השבת שלוקחים זמן שמן הדין הוא חול ועל ידי שאנחנו מקבלים על עצמנו תוספת שבת, זמן זה מתקדש בקדושת השבת ונהפך לשבת. וכך באכילה ושתיה שהאדם יכול לקדש את המאכלים על ידי שהוא אוכל אותם לשם שמים, וכך בכל דבר ודבר. קל וחומר בעניין החמץ בפסח שהתורה החמירה בו עד כדי כך שחיבה עליו כרת "ונכרתה הנפש ההיא" וגם חז"ל החמירו בו. ובימים אלו שכל ישראל עוסקים בטיהור וניקיון הבית מכל חשש חמץ אנו נבדוק ונטהר את כל בתי הנפש מכל חשש חמץ. ובגמרא במסכת פסחים שאלו מהיכן לומדים שצריך לבדוק לאור הנר, והביאו כמה פסוקים והמסקנה שלומדים זאת מהפסוק "נר ה' נשמת אדם חפש כל חדרי בטן" ולא בכדי נסמך על פסוק זה דווקא, מפני נלמד שכמו שאנו בודקים עם הנר הגשמי את החמץ בחורים ובסדקים ובכל מקום ומסלקים ומבערים אותו כך נשמת א-להים שבקרבו שהיא נר גדול - נרו של הקב"ה כמ"ש "ויפח באפיו נשמת חיים" מאיר את החשך של הגשמיות והחומריות ואם משתמשים בנר הזה - באור הנשמה אפשר לזכך את כל החומריות.

על כן בשבת שלפני ראש חודש קוראים "החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה" וזה בכדי להזכיר ולעורר אותנו שאנו לא נכנסים לחדש רגיל אלא לחדש מיוחד שבו יצאנו ממצרים ובחדש זה השלים ה' את אמונתנו בה' ובתורתו, חודש זה הוא מלא ניסים ועל כן נקרא חודש ניסן, חודש שנקבע לגאולה לדורות, כמו שכתוב "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" וכמו שאמרו חז"ל "בניסן נגאלו ובניסן עתידים להגאל. ובשביל לקרב ולזרז את ישועתנו צריכים אנו להשתדל ולהתקרב אל ה' לסור מרע ולעשות טוב להתרחק מהרע מהרשלנות ומהעצלות ונהיה זריזים במצוות, וכמו שאמרו רבותינו על מה שכתוב "ושמרתם את המצוות" כשם שצריך לשמר את המצוות כך צריך לשמר ולהיות זריז בכל המצוות ולא להחמיצם כמו שאמרו 'מצווה הבאה לידך אל תחמיצנה'

אנו צריכים להתרומם ולא להסתפק במדרגה שאנו נמצאים בה, וכבר בשבת הזו נוסף בלימוד התורה ונוסף בהתבוננות ובכוונה בתפילה ונוסף בזהירות בעניינים שבהם אדם לחבירו ובהם אנו נכנסים ומתחילים את חודש ניסן בעליה שתמשך בכל עת. וכך בליל הסדר נהיה כולנו נקיים ומוכנים לא רק לאכילת מצוה ומרור אלא גם לקבלת השפע העליון שבא עם אכילת המצוות שיבוא לחיים ולשמחה ולשלום בקדושה ובטהרה שתלווה אותנו לכל ימות השנה.

דבר ה' זו הלכה

מעובד מתוך ספרי הגר"ש"ז רוח שליט"א ראש המכון

בדין ברכת הנשים ברוך שעשני כרצוני

הנה כתב רבנו הטור [או"ח סי' מו] ויש עוד ג' ברכות שצריך לברך וכו' בא"י אמ"ה שלא עשני אשה, שאינה חייבת במצוות עשה שהזמן גרמא. ונהגו הנשים לברך שעשני כרצוני, ואפשר שנוהגים כן שהוא כמי שמצדיק עליו את הדין וכו'.

הנה לגבי ג' ברכות ראשונות כתב שצריך לברך, ועל ברכת הנשים כתב ונהגו לברך, היינו דאע"ג שלא נזכרה ברכה זו בתלמוד מכול מקום כך היה המנהג. וכן כתב תלמיד הטור רבנו האבודרמה. ומשמע מדבריהם שנהגו לברך בשם ומלכות, שכתבו הטעם שהוא כמצדיק עליו את הדין וכו' שהוא בכלל מה שאמרו חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, והיינו בשם ומלכות, שרק כך היא טופס הברכה. וכן פסק מרן השו"ע [סימן מו ס"ד] "צריך לברך בכל יום וכו' והנשים מברכות שעשני כרצוני" הרי סתם כדעת הטור ולשונו מוכיח שמברכות בשם ומלכות. וכך סתמו כמה מהאחרונים בדעת השו"ע. וכתב רבינו הפרי חדש על דברי מרן השו"ע "ולי נראה שאינן מברכות אלא ב' ברכות הראשונות, כיון שלא הוזכרה ברכה זו בתלמוד. וכך הסכים עמו הרב מטה יהודה והשווה ברכה זו לברכת הנותן ליענך כח שכתב השו"ע שאין לאומרה כיון שלא הוזכרה בתלמוד. וכן דעת הרדב"ז בספרו מצודת דוד.

והנה הרב יעב"ץ בסידורו כתב שאת שלשת הברכות גויה, שפחה ועשני כרצוני יברכו הנשים בלא שם ומלכות וכן כתב בספר עולת שבת, מטעם שברכות אלו לא נזכרו בגמרא. ומאידך דעת הרב חיד"א בספרו קשר גודל שאת שתי הברכות הראשונות יש לברך בשם ומלכות. ודעת רבינו הרב בן איש חי שהנשים תברכנה ברכת שעשני כרצוני בלא שם ומלכות כיון שיש בדבר פלוגתא וספק ברכות להקל אך טוב שיהיה שם ומלכות בתוך הברכה [וכן כתב בהרבה מקומות שנמנעו מלהזכיר שם ומלכות מחמת ספק].

וכתב הגאון בעל השת"ל זיתים [לחד מגדולי רבני צנעא בביאורו על השו"ע] שסתם כדעת השו"ע שיברכו הנשים שעשני כרצוני וביאר שהוא משום שהיא כמצדיקה עליה את הדין. וביאר בדעתו הפירוש זית רענן שס"ל שיברכו בשם ומלכות וכפשוט דברי השו"ע [כמובא לעיל] אך למעשה בסידור בני תימן כנה"ג ותורת אבות ובסידור הרב אלישיב כתבו לברך בלא שו"מ, וכ"כ בשו"ע המקוצר להגרי"י רצאבי שליט"א. אך בסידור תכלאל של מהר"י ונה כתב לאמר ברכת שעשני כרצוני עם שו"מ.

ומנהג בני אשכנז לברך ברכה זו עם שם ומלכות וכן משמעות סתימת דברי בעל הלבוש [סי' מו ס"ה] הפרי מגדים [מש"ס ס"ד ק"ד] והשו"מ וכן משמע מדברי השו"ע הרב [אף שלא הביא ברכה זו בסידורו]. אמנם יש מחכמים אשכנז שהורו שלא לברך וכ"כ הערוך השולחן [ס"ק יא]. וכתב בספר ליקוטי מהר"י ח שאף שכתבו הפרי"ח והסידור יעב"ץ [ובעובד"ק שלא לברך נתפשט המנהג לברך ויש להם על מה שיסמכו כיון שהטור והשו"ע מביאים מנהגם, ומהיות טוב שיאמרו אחר הברכה בשכמל"ו].

ובמהג קהילות הספרדים מצונו מנהגים שונים גם באותה המדינה ובאותו העדה, אלא שרבותינו הספרדים האחרונים הכריעו שעל הנשים לברך ברכה זו בלא שו"מ, וכמבואר בדברי הרחיד"א והבא"ח. ובדורנו נתפשטה כעין חלוקה שבני ספרד ותימן מברכים ברכה זו בלא שו"מ ובני אשכנז מברכים עם שו"מ וכתב הפסקי תשובות [סי' מו סעי' ד] שכן יש לנהוג לכל מי שאין קבלה מבוררת בידו לנהוג אחרת.

ורבינו מרן הגר"ע יוסף זצ"ל כתב [יחזקאל דעת חלק ד סימן ד] שאין לברך ברכה זו בשם ומלכות כיון שלא נזכרה בתלמוד ובספרי הגאונים ויש לחוש בהזכרת שו"מ בברכה זו לאיסור ברכה לבטלה, וסיים שיש לכל המורות לחנך כך התלמידות כדי שלא יבואו לידי איסור ברכה לבטלה ובפרט לדידן הסוברים שאיסור ברכה לבטלה הוא מדאורייתא. ועיין בקובץ מקבציאל [גליון כח עמ' עב] ובהנהגות בין הרי"ם שם [ס"ק א] להגרי"י הלל, והעולה מדבריו דאוליין בתר המנהג בזה ואין אומרים ספק ברכות להקל נגד מנהג.

ומנהג בני מרוקו [עכ"פ בחלק מן המקומות וראה בשו"ת דברות אליהו ריש חלק תשיעי. ובסידור אבותינו הביא ברכה זו בשו"מ. וכ"כ בספר עטרת אבות (פ"א סעי' יח)] שמברכים ברכה זו בשם ומלכות ושפיר עבדי ויש להם להמשיך במנהגם. ויש עוד להאריך בזה ועיין במקור תשובה זו המובא לקמן.

העולה לדינא: אותן שנהגו מבית אביהן לברך ברכה זו בשם ומלכות, ימשיכו במנהגן שהוא מיוסד על אדני ההלכה ופסק השו"ע ואין להם לחוש לספק ברכות להקל.

(שו"ת שש משור חלק ב' סימן א)

יוצא לאור ע"י 'המכון למצוות התלויות בארץ'

בראשות הגאון רבי שניאור ז. רוח שליט"א.

רבי עקיבא 4 אלעד. טל 03-9030580 פקס 039030891

מייל: m.torni@maco.co.il אתר המכון: hamachon.co.il

עורך: הרב יחיאל רוח שליט"א.

רבי חיים אבולעפיה השני (ה'ת"כ - ו' בניסן ה'תק"ד) היה רב, שד"ר, וממחדשי היישוב היהודי בטבריה.

שנה, ובכך לחדש את היישוב היהודי בגליל ובטבריה אשר בה סבו רבי חיים אבולעפיה הזקן היה המרא דאתרא טרם נחבריה.

בשנת ת"ק, כשהגיע הרב אבולעפיה מאיזמיר בראש משלחת של עשרות אנשים, קיבל אותו דהאר אל עומר בכבוד, "הלבישו לבוש יקר הערך כלבוש מלכות. וכל אשר שאל ממנו הרב לא חסר דבר". בעיר נבנה בית כנסת "נאה ומפואר מאין כמוהו בכל ארץ ישראל", על חורבות בית הכנסת העתיק שבו התפלל האר"י. בית הכנסת נקרא בשם "עץ החיים", וכן כונה בשם "בי כנישתא רבא דטבריא". יש מסורת בלי מבוססת שבאותו מקום היה מושבה האחרון של מוסד הסנהדרין. ר' חיים אבולעפיה ותלמידיו חידשו אף את בית הכנסת העתיק בשפרעם.

הרב בנה בטבריה גם בית מרחץ, חנויות ליום השוק ובית בד לשמן שושמין. כדברי חתנו, רבי יעקב בירב: "כל אנשי טבריה דשנים ורעננים שמחים אלי גיל כי הארץ שקטה מפחד רעה ואין מחריד". רבי חיים אבולעפיה התמסר להתפתחות העיר ודאג למקורות פרנסה ליושבי העיר.

חידוש היישוב העברי בטבריה עשה רושם רב בגולה, ורבים ראו בכך סימן לגאולה הקרובה. גם רבי חיים אבולעפיה האמין שחידוש היישוב היהודי בגליל הוא פתח לימות המשיח, וגאולת העם היהודי כולו. לפיכך בתקופתו התגברה העלייה לארץ. בכ"א אדר תק"ב ביקר גם ר' חיים בן עטר את ר' חיים אבולעפיה בטבריה.

שלטונו של דאהר אל עומר לא מצא חן בעיני השלטון המרכזי בטורקיה, והסולטאן הורה למשנה למלך, הפאשה היושב בדמשק, סולימאן פאשה, להרוג את דאהר ולהחריב את ממלכתו. הדבר נודע לרבי חיים ובהנהגתו תמכו יהודי הגליל בדאהר אל עומר. בד' כסלו תק"ג ניצח דאהר את הפאשה, ויום זה הפך ליום חג עבור יהודי טבריה.

בט' אדר תק"ד הזעיק רבי חיים אבולעפיה את בנו הבכור, ר' יצחק אבולעפיה, שהתגורר בסוריה, והטיל עליו להמשיך את ההנהגה אחריו. בו' ניסן באותה שנה נפטר ר' חיים אבולעפיה, ונטמן בבית העלמין הישן בדרומה של העיר טבריה.

רבי חיים אבולעפיה נולד בחברון לרבי משה אבולעפיה. נצר למשפחה יהודית ענפה של רבנים ואישי ציבור ממגורשי ספרד, שמוצאה מן האזור ההיסטורי קסטיליה שבספרד. אבי השושלת בארץ ישראל, רבי חיים אבולעפיה (הראשון), שימש כדיין בצפת, עבר לחברון ולבסוף התיישב בירושלים. היה ראש משלחת הרבנים שיצאה לתהות על טיבו של נתן העזתי ולפי דברי השבתאים, הוא זה שהביא לגירושו של שבתי צבי מארץ ישראל.

נינו של רבי חיים אבולעפיה הראשון, רבי משה אבולעפיה, היה אביו של ר' חיים אבולעפיה (השני).

בצעירותו עקרה משפחתו לירושלים, שם למד בישיבת בית יעקב ויגה, מיסודו של רבי ישראל יעקב חגי, שבראשה עמד אז רבי משה גלנטי, שם למד גם מפי רבי שלמה אלגאזי, רבי אברהם אמיגו ורבי יצחק הכהן רפפורט. למד בחברותא עם הרב חזקיהו דה-סילוה.

בשנת ה'תנ"ט נסע לסלוניקי שביוון והשתקע שם. בשנת תע"ב, נסע לאיזמיר שבטורקיה, שם הוסמך לרבנות. הוא נתבקש על ידי יהודי חברון לצאת כשד"ר, למסע גיוס תרומות בטורקיה עבורם, בתקופה בה הם נלחצו תחת עול תשלום המיסים שהוטל עליהם מהממשל. לאחר שש שנים בטורקיה, חזר לארץ ישראל, השתקע בצפת וכיהן כרבה של העיר. באותה עת הזדמן לעיתים קרובות אל העיר טבריה החרבה והשוממה כמה עשרות שנים, כדי להשתטח על קברות הצדיקים בה ובסביבותיה. בין תלמידיו נמנה ר' חיים מודעי שנחשב לראש חכמי צפת.

אחרי פטירתו של ר' ישראל בבנימינל, ראש קהילת איזמיר, נענה רבי חיים אבולעפיה לבקשת ראשי הקהילה, וחזר לאיזמיר לכהן כרב הקהילה. בין השנים תפ"א - ת"ק כיהן כרבה של איזמיר, שם זכה לכבוד רב ולהערכה אף בקרב התושבים המוסלמים. ר' משה ירושלמי, בן דורו הצעיר, כותב עליו שהיה "מפורסם מאד בכל הארצות... שאין דומה לו בכל ארץ תוגרמה, וגם הישמעאלים והערבים נוהגים בחכם זה כבוד, כי הם יודעים שגדול הדור הוא".

בשנת תצ"ח נודע לדאהר אל עומר, שליט הגליל, כי רבי חיים רוצה לעלות ארצה מאיזמיר וכתב לו כי הוא מומין אותו לחדש את היישוב היהודי בטבריה, שהיה הרוס מזה 70

מילי הקסידות

הנה איתא בפרשת שמות ו"יאמר ה' ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נגשיו כי ידעתי את מכאביו. וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ ההוא אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש אל מקום הכנעני והחתי והאמרי והפריזי והחוי והיבסי. ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לחצים אתם. ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים. ע"כ.

יש לדקדק למה כפל ראה ראיתי. גם צריך להבין לשם מה אמר "אשר במצרים" והרי ישראל לא היו במקום אחר מלבד מצרים ומה בא ללמדנו, וכן יש לדקדק כמה דקדוקים בפסוקים אלו ויתבאר בהמשך בס"ד.

הנה ביארו המפרשים מדוע נענשו המצריים אף על פי שכך גזר ה' שיהיו ישראל משועבדים במצרים, והטעם לזה הוא הדנה ה' גור על שיעבוד מעט והם עזרו והוסיפו, ועל תוספת זו נענשו. וזהו שאמר "ראה ראיתי" ראה' על העניני הנגזר אליהם, וראיתי' על התוספת שהוסיפו המצריים.

ומה שאמר "את עני עמי" היינו שאמנם נגזר עליהם שיעבוד אבל לא שיעבוד כזה קשה באומה שפלה ובוזיה כמצרים והייתה יכולה להתקיים גזרתה באומה חשובה כרומי ופרס.

"ואת צעקתם שמעתי מפני נגשיו" כלומר שאף על פי שלא צעקו על גלות השכינה שהייתה עמהם כידוע ממה שכתוב "עמו אנכי בצרה" - אלא מפני צרתם הם, עכ"ז "וארד להצילם מיד מצרים" מפני "כי ידעתי את מכאוביו" ואין אדם נתפש על צער.

אי נמי אח"כ הצטערו ישראל גם על גלות השכינה. וזהו כפל "ראה ראיתי" שבתחילה כשהצטערו רק על צערם עלה ברצון ה' יתברך להצילם אך לא להפריע מהמצריים, אך לאחר שראה שהצטערו גם על גלות השכינה שעמהם, על כן מלבד מה שאצילם גם כן אפרע מהמצרים אשר השתעבדו בהם.

אי נמי כפל "ראה ראיתי" בא לתת טעם על השלמת ת' שנה של גלות מצרים, שכשנמנה ל' שנה קודם לידת יצחק הוי המניין עולה ת' שנה, וזהו מה שראה וצפה מראש כדי להשלים מניין ת' שנה כפי גזרתו ית' אע"פ שלא השתעבדו ת' שנה.

והנה טעם נוסף על שלא השתעבדו ת' שנה הוא מפני קושי השעבוד וכובד הגלות כנ"ל וזהו מה שאמר "ואת צעקתם שמעתי מפני נגשיו".

ומהר"ט ז"ל פירש כפל לשון "ראה ראיתי" שראה ה' את גלות הנפש, - כמאמר ז"ל שהגיעו ישראל במצרים למ"ט שערי טומאה וכו'. ואת גלות ושיעבוד הגוף, ע"כ "וארד להצילו" וכו' ואף שמתירא אני שמא יעשו בארץ כנען כמעשה ארץ מצרים, אעפ"כ קודם אצילם ממצרים ואח"כ נדון אם אביאם לארץ ישראל, וכן היה שבניהם נכנסו לארץ ולא הם.

אי נמי יש לפרש הפסוק הנו' ע"פ מה שאמרו בגמרא בבא מציעא נ"ט "א"ר אבהו ג' אין הפרגוד ננעל בפניהם אונאה וגול וע"ז". והנה מצריים עברו על ג' אלו, הונאה: שתלו מצרים מלבן בראשו של פרעה כביכול גם הוא עובד עמהם. ע"ז: שנגשו בהם והשתעבדו בישראל עד שהפכו את עבודת ה' של ישראל לעבודת בשר ודם, וזהו "מפני נגשיו". וגול: שהוסיפו הרבה צער ושיעבוד על ישראל יותר ממה שגזר ה' וזהו "את מכאוביו", ומכיון שעברו על ג' אלו "הנה צעקת בני ישראל באה אלי" אלי דייקא ולא על ידי שליח, וע"כ "וארד להצילו מיד מצרים" אני בעצמי ולא ע"י שליח.

אי נמי "ראה ראיתי את עני עמי" שירדו הם בתכלית העוני מתורה ומצוות והגורם לכך הוא "אשר במצרים" שבהיות ישראל במצריים נטמעו בהם וכמו שאמרו מה אלו עובדי ע"ז וכו' ועם כל זאת "ואת צעקתם שמעתי" לא בשבילם אלא "מפני נגשיו" ששמחים בגלות ישראל, וכמו שאומר הכתוב "לא בצדקתך וגו' כי ברשעת הגויים", ונתמלאה סאתם של המצריים להיפרע מהם וכמו שאמרו רז"ל בגמ' סוטה 'אין הקב"ה נפרע מהאומה עד שתתמלא סאתה, ועכשיו שהתמלאה סאתם של מצרים - צעקת בני" באה אלי, בהצטרפות רשעת הגויים, אשר לחצים אותם. ולזה כפל "ראה ראיתי" שהם ב' ראיות, ראית שפלות עמי וראית רשעת המצריים שהכריעה. וא"כ, אומר הקב"ה למשה, לך בבטחון ואשלחך אל פרעה כיון שעזונותיהם הכריעו להוציא את ישראל מתוכם אף שאין ישראל כדאין שאין בהם זכות אעפ"כ רשעת הגויים וזכות אבות דיים כדי לגאול את ישראל. וזהו מה שאומר הקב"ה למשה "הוצא את עמי בני ישראל ממצרים" ולא 'עמי לבד ככתוב בפסוק לפנ"ז לומר לך שזכות זה שהם בני ישראל ובני האבות הקדושים היא שמצטרפת לגרום להוציאם ממצרים ולגאולם.

(מהספר שבות יעקב לרבי חיים אבולעפיה זצ"ל)

מכותלי קו ההלכה

שאלה:

בחצר הבית שלנו גדלים פירות הדר, ונאמר לי שלא כדאי לברך עליהם ברכת האילנות, כיון שהם בחשש כלאים, האם כך ההלכה? חשוב לי לציין שיש לי בחצר אילנות נוספים שהם ודאי לא כלאים, אבל הם עדיין ערלה, ואם הבנתי נכון אז אסור לי לברך גם עליהם!

תשובה:

נענה על אחרון ראשון: ערלה: מותר לברך ברכת האילנות על פריחת אילן שפירותיו ערלה, מחמת שברכת האילנות היא על כללות הבריאה, ועוד שאילנות אלו לא נעשו באיסור, והגם שיש החולקים, מכל מקום לדינא מותר לברך ללא חשש, כי הרי זמן ברכת האילנות היא כאשר הפרחים על העצים, ושלכ זה הוא טרם שלב הסמדר שחל עליו איסור ערלה, וכן העיקר להלכה ולמעשה. [ראה באריכות מה שכתבתי בשו"ת חלקת השדה חלק א ערלה סי' א. ובחלק ג ערלה סי' א. ובספר עץ השדה פרק י סעי' מ].

כלאים: נחלקו בזה הפוסקים לגבי ברכת שהחיינו [וכן ברכת האילנות] על פירות מורכבים, שדעת הלק"ט (חלק א סי' ס) שאין לברך, ודעת שו"ת שאילת יעב"ץ (ח"א סי' סג) שאפשר לברך, ובאמת רבו הפוסקים שאין לברך שהחיינו, וממילא הוא הדין לברכת האילנות, ויש מהפוסקים שכתבו שהגם שיש להחמיר בברכת שהחיינו מכל מקום אפשר להקל בברכת האילנות [מהר"ח הכהן בספרו ערב פסח דף כב ע"א], והאריך בכל זה מרן זצ"ל בשו"ת יביע אומר ח"ה או"ח סי' יט-כ, וכתב להכריע הלכה למעשה ששב ואל תעשה עדיף ולכתחילה אין לברך שהחיינו ולא ברכת האילנות על עצים מורכבים.

הדין ברור ופשוט שכך הוא הדין גם בזה"ז, כלומר למעשה באילנות גם בימינו ההרכבה נעשית בכל אילן, ואין מדובר שלוקחים ענף או גרעין מורכב, ושותלים או זורעים באדמה [שבכח"ג כבר מותר משום כלאים וממילא מותר גם לברך שהחיינו], אלא כל אילן מורכב בפני עצמו רוכב על גבי כנה עמידה כדי שיגדל ויצמח היטב, ומוזה הטעם פסק מרן זיע"א ביבי"א שם, ובחזון עובדיה הל' פסח עמ' טו, שאע"פ שהרוצה לסמוך על המקילים אין למחות בידו. מ"מ הבא להימלך מורים לו שלא יברך, שספק ברכות להקל. ע"כ. כיון שכל זה רלוונטי גם בימינו וכנ"ל. [ומכאן יש

לתמוה על דברי ידידנו הגאון רבי אופיר מלכה שליט"א בספרו הליכות מועד (פרק א הערה כא) שכתב דצ"ל שמה שכתב מרן בחזו"ע שלא לברך היינו רק בהרכבה ראשונה אולם בימינו שרוב הפירות המורכבים מגיעים מעצים שנשתלו מגרעיני פרי שהיו מורכבים ממילא אין איסור. עכ"ד. ובמחילה מהדר"ג, אין המציאות כלל כדבריו, ואין כל הבדל וגם היום כל מה שנהוג להרכיב אם זה מין במינו או מין בשאינו מינו, זה הרכבה בכל עץ ועץ שמרכיבים רוכב על כנה, כיון שבלי זה לא תהיה תועלת לגידול העץ, שהרי אין מטרת ההרכבה לשנות את הפרי, אלא המטרה שהעץ יהיה עמיד למחלות ושאר נזקים, ולצורך זה הוא זקוק לכנה חזקה שלעיתים היא מין בשאינו מינו. ולכן ברור ופשוט שדין זה קיים ועומד גם בזמנינו וכל שהוא ידוע שהוא מורכב כגון האגסים בימינו שרובם מורכבים על חבוש, יש להימנע ולא לברך עליו ברכת שהחיינו ולא ברכת האילנות.]

ואמנם כל זה באילנות שוודאי מורכבים באיסור, אולם אם יש ספק אם זה מורכב בכלל, או שיש ספק לגבי איסור הרכבתם [כלומר ספק אם הרכוב והכנה הם מאותו מין] וכן אם יש ספק האם העץ שלפנינו הוא מורכב במינו או שלא במינו [כגון שיש כמה סוגי כנות וחלקם מותרים וחלקם אסורים], לכאורה בכהאי גוונא יהיה מותר לברך שהחיינו והוא הדין ברכת האילנות. כיון שיש כאן כמה ספיקות, ספק אם מורכב או לאו, ואם מורכב ספק שמא מורכב על מינו, ואם תאמר שאינו מורכב על מינו שמא הלכתית חשיב כמינו כגון בפירות הדר [ראה להלן] ואם תאמר שזה ודאי מורכב באינו מינו, עדיין שמא העיקר להלכה כדעת המתירים לברך גם כאשר זה ודאי מורכב באיסור. וכן הכריע לענין שהחיינו מרן זצוק"ל בשו"ת יבי"א (ראה בס' יט שם באות ג, וראה במילואים ליבי"א שם עמ' שמח).

אצרך רשימה חלקית של האילנות המצויים:

מוחזק ללא הרכבה אסורה: אבוקדו. אגוז מלך. אנונה. אפרסמון. אתרוג [הכשר לברכה]. גפן. זית. חבוש. חרוב. ליטשי. מנגו. פיטאיה. צבר. רימון. שסק. תאנה. תמר. תפוח. הרוב המוחלט הרכבה אסורה: אגס. יש מורכב באיסור ויש מורכב במינו: אפרסק/נקטרינה. שזיף. שקד. יש מורכב במינו ויש על ספק מינו: אשכולית. דובדבן. לימון. פומלה. קומקוואט. קליפים. תפוז. כמובן יש מינים רבים נוספים, וצינתי רק חלק מהעצים המצויים.

מכירת חמץ מקוונת >>

ע"י הגאון רבי שניאור זלמן רווח שליט"א
ראש המכון למצוות התלויות בארץ

>> זמין כעת באתר המכון <<

הגדה של פסח "חכמי מרוקו"

הגדה מפוארת בהוצאת המכון עם ביאורים ופירושים
מארבעה חכמי מרוקו זיע"א

>> זמין לרכישה באתר המכון <<

פנת המעברה

חילבה

גרגירי החילבה הם מין ממני הקטניות הגדלים על צמח חד שנתי בתוך תרמילים ארוכים. החילבה משווק כגרגירים, או כאבקה טחונה, או כממרח מוכן לאכילה. עקב אחסונם של הגרגירים הם עלולים להיות מותקפים על ידי מזיקי המחסן השונים, בוגרים וחללים.

אופן הבדיקה והשימוש:

ברכישה של גרגירים, יש להתבונן שאין בשקית או בתחתיתה חרקים או סימני חרקים. מפזרים את הגרגירים על משטח בצבע כחול ומעבירים גרגיר אחד גרגיר, ובודקים שאין חרקים בוגרים או זחלים הנמצאים ביניהם, ושאינם סימני חרקים כעין קורים או גבישים.

אבקה טחונה של חילבה, באם היא טרייה [לענין הצרכן ולכתחילה קודם הטחינה יבדוק מדגמית לוודא שהתוצרת בחזקת נקיה] - המוצר בחזקת נקי ואינו טעון בדיקה. באם היא תוצרת מאוחסנת, יש לפזר את האבקה על גבי משטח בצבע כחול ולבדוק שאין חרקים בוגרים או זחלים, גושים או קורים. באם נמצאה נגיעות באבקה הטחונה, הסרת הנגיעות קשה ועדיף שלא להשתמש במוצר זה. מוצר מוכן לאכילה, בחזקת נקי ואינו טעון בדיקה.

חלבה

החלבה היא ממתק המיוצר על בסיס טחינה. לטחינה מוסיפים מספר מרכיבים, והעיקריים שבהם: שמן, תמצית שוקולד, מלח, גלוקוז, אדוכן, ונילין, מלח לימון, סוכר, שקדים או אגוזים ושורש חלבה [=ספונירה] שלאחר מיצוי מה שיוצא ממנו משמש כחלבון. המוצר הסופי הוא בחזקת נקי ואינו טעון בדיקה. לאחר פתיחת המוצר יש לשומרו באריזה אטומה מחשש לנמלים התוקפים מוצר זה עקב מתיקותו.

חינה

צמח החינה [-כופר לבן] גדל בתנאי חום במדינות טרופיות או סובטרופיות וגם בארץ ישראל מגדלים צמח זה. צמח זה הוא עץ נמוך בדרך כלל ונשיר וגדל כמין אשכולות. השימוש בצמח זה הוא בעלים, פירות וקליפת הגזע. השימוש הנפוץ בעולם הוא לתעשיית הצבע הטבעי לגוף או שערות האדם. אולם באבקה המיוצרת מעלי הצמח משתמשים גם כרפואה, הן פנימית והן חיצונית.

אופן הבדיקה והשימוש:

בשימוש כצמחי מרפא, השימוש העיקרי הוא באבקה המיוצרת מהעלים. האבקה לאחר טחינתה בחזקת נקיה, גם אם הצמח לא מטופל כראוי בעת גידולו. עיקר השימוש באבקה הוא בדרך כלל בעירוב עם מים רותחים, כך שלאחר הסיון או לאחר שכל התערובת שקעה אפשר לשתות ללא חשש כלל.

לגבי המשתמשים בלעיסת העלים לרפואה, יש להשרות את העלים קודם השימוש בהם עם חומר השריה ולשפשף עם ספוג כל עלה משני צידיו ולשטוף היטב תחת ברז מים, קודם השימוש.

חלב שקדים

חלב שקדים מהווה תחליף לחלב רגיל ומשמש בעיקר לבעלי רגישות לחלב כבסיס למשקאות מסוימים. את השקדים טוחנים עם מעט תמצית וניל ותמרים ולאחר סיון מתקבל משקה כעין חלב. גם אם החומרים לא נבדקו היטב קודם העיבוד, המוצר הסופי לאחר הסיון בחזקת נקי.

קו ההלכה והכשרות

בראשות הגאון רבי שניאור זלמן שליט"א

הנהגות יום ביומו באורח חיים ויורה דעה * כשרות המזון * כשרות חו"ל
מצוות התלויות בארץ * חרקים במזון * טפילים וכשרות הדגים

03-7528999

פקס: 03-7528992 מייל: b.m@macon.co.il

שעות פעילות
בית ההוראה

ימים א.ג.ה

13:15-14:00 19:15-20:00

ימים ב.ד

13:15-14:00 18:15-19:00

יום שישי

12:15-13:00

המענה ינתן
ע"י רבני בית ההוראה
בשעות פעילות בית ההוראה

בשאר השעות
ינתן מענה על ידי הרבנים
המופיעים בתפריט

"הביאו את כל המעשר... ובחגגונו נא בוזאת אמר יי צבאות אם לא אפתח
לכם את ארפות השמים והריקתי לכם ברכה עד בלי די" (מלאכי ג')

מצטרפים ל'בית המעשר'!

הבית שלכם להפרשת תרומות ומעשרות כהלכה

תחת פיקוחו של:
"המכון למצוות התלויות בארץ"

להצטרפות

03-9030580 אתר: hamachon.co.il

שע"י 'המכון למצוות התלויות בארץ'
תרומות ומעשרות בדרך הנכונה והקלה